

Пралеска

Індэкс 74983

ISSN 0869-1223

2-94

ДАШКОЛЬНАЕ
ВЫХАВАННЕ

ЗАКОН
АБ ПРАВАХ
ДЗІЦЯЦІ

ПАЛАЖЭННЕ
АБ СЯМЕЙНЫМ
ДЗІЦЯЧЫМ
САДЗЕ

ЯК ВЫХОЎВАЮЦЬ
ДЗЯЦЕЙ
У ЯПОНІІ

ЗА АДРАДЖЭННЕ
АГІТАВАЦЬ
СПРАВАЙ

(вопыт
ясляў-сада N 457
Мінска)

ЦАЦКІ З ЗАСЛАУЯ

УВАГА! ІДЗЕ ПАДПІСКА НА "ПРАЛЕСКУ" НА ІІ КВАРТАЛ 1994 ГОДА

Пралеска

ДАШКОЛЬНАЕ Выхаванне
N 2 (31) 1994
Штомесячны навукова-метадычны
ілюстраваны часопіс
Выходзіць са жніўня
1991 года
Заснавальнік:
Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь

1 Алесь САЧАНКА. 36,6
Юбілей. Аркадзю Куляшову
80 гадоў.

НА ШЛЯХУ НАЦЫЯНАЛЬНАГА АДРАДЖЭННЯ

3 Васіль ЗУЁНАК. "Я гляджу
ў будучыню аптымістычна"
9 Уладзімір АРЛОЎ. Кры-
чаўскае паўстанне

У КАНСПЕКТ ПРАКТЫКУ

5 Людміла ЗАБАЛОЦКАЯ.
Агітацыя справай
11 Зося КУСТАВА. Азбу-
коўнік і лічылка
14 Галіна КУЗЬМІЧ.
Фізікультурныя забавы на
ўчастку
16 Зінаіда ЕРМАКОВА, Ва-
лянціна ШАБЕКА. Вясёлая зіма
17 Таццяна ВОСІПЧЫК. Вучы-
це дзяцей разумець і любіць
прыроду
18 Ганна ПАКРОЎСКАЯ.
Зімовае падарожжа
35 Марыя РОШЧАНКА. Ой
там на лузе вярба расла...
39 Алена АФАНАСЬЕВА. *Га-
ворым па-французску*.
II. Лексічны раздзел

АФІЦЫЙНЫ РАЗДЗЕЛ

19 Закон Рэспублікі Беларусь
"Аб правах дзіцяці"
23 Праграма сямейнага
дзіцячага сада

25 Платат "Пралескі". За-
слаўскія цацкі

37 Уладзімір Андрэеў. *Замеж-
жа*. Дашкольная адукацыя ў
Японіі

"БУСЛЯНКА" — СЯМЕЙНЫ КЛУБ

Псіхалагічны практыкум

33 Якаў КАЛАМІНСКІ.
Развіццё псіхікі дзіцяці
43 Віктар ЧЭЧАТ. Вучыцца
бацькоўскім адносінам
45 Імя тваё і маё
46 Зробім разам
47 З кувэрка Таццяны

ВОЛЬНАЯ СТАРОНКА

48 Джым ФУЛЕР. Маладыя
жанчыны асабліва схільныя
да заражэння СНІдам
50 В. КУЗНЯЦОЎ. *Нотны ар-
куш*. Спі, сыночак міленькі

ВЯСЁЛЫ ВУЛЕЙ

50 Загадкі
51 Уладзімір ЯКУБОВІЧ. Скеміў
Пятро СУШКО. Палахлівы
страх
Рыгор БАРАДУЛІН. Мурлыка
муляра

ГАСЦЁЎНЯ "ПРАЛЕСКІ"

52 Уладзімір МАЦВЕЕНКА.
Анаграма
Аляксандр ПАСКРОБЫШАЎ.
У цырк едзе!

Галоўны рэдактар
А. І. САЧАНКА

Рэдакцыйная калегія:
Г. А. БУТРЫМ, П. Ф. ВАСЮЧЭНКА,
Л. В. ЗАБАЛОЦКАЯ, В. К.
ЗУБОВІЧ, Т. М. КАРАСЦЯЛЁВА,
Я. Л. КАЛАМІНСКІ, А. І. КАРПОВІЧ,
Г. І. КАШЭЎНІКАВА, Л. І.
ЯКУБОВСКАЯ

А. П. Васючэнка
(тэхнічны рэдактар)
Л. П. Жыткавец
(карэктар)
М. М. Будчанін
(фотакарэспандэнт)

Адрас рэдакцыі :
220104, Мінск,
вул. Матусевіча, 36, к. 2,
тэлефон 55-28-94

Выдавецтва "ПОЛЫМЯ"

© "Пралеска", 1994

Пераносы некаторых слоў
зроблены не па правілах
граматыкі, а паводле маг-
чымасцей камп'ютэра.

Падп. да друку з арыгінал-макета
11. 02. 94. Фармат 60x84 1/8. Друк
афсетны. Ум. друк. арк. 6,5. Ум.
фарб.-адбіт. 11. Ул.-выд. арк. 9,3.
Наклад 23446 паасобнікаў. Зак. 79.
Друкарня выдавецтва "Беларускі
Дом друку". 220013, Мінск, праспект
Францыска Скарыны, 79.

Пробныя адбіткі з фотаформ,
вырабленых Беларускай Домам
друку, атрыманы рэдакцыяй 11. 02.
94.

ДА ВЕДАМА АУТАРАЎ!

За дакладнасць прыведзеных у публікацыях фактаў і цытат адказнасць нясуць аўтары
Рэдакцыя можа друкаваць пэўныя матэрыялы ў парадку абмеркавання, не падзяляючы пункту гледжання аўтара.
Прасім у сваіх допісах паведамляць свой дакладны адрас, тэлефон, прозвішча, імя і імя па бацьку. Рэдакцыя прымае для разгляду
рукапісы аб'ектам не больш як 10 старонак, надрукаваныя праз два інтэрвалы на машыныцы ў двух экзэмплярах,
не ўступаючы ў перапіску з аўтарамі.

**УЗРОСТАВЫЯ
ПЕРЫЯДЫ
РАЗВІЦЦЯ
ПСІХІКІ
ДЗІЦЦЯЦІ**

Гісторыя дзяцінства таксама мае свае законы, свае эпохі, перыяды, стады, крызісы і нават "узроставыя рэвалюцыі".

Узроставыя ступені развіцця, лічыў Л. С. Выгоцкі, можна было б параўнаць з гістарычнымі ступенямі або эпохамі ў развіцці чалавецтва, з эвалюцыйнымі эпохамі ў развіцці арганічнага жыцця або з геалагічнымі эпохамі ў гісторыі развіцця Зямлі. Развіццё дзіцяці і ёсць не што іншае, як пастаянны пераход ад адной узроставай ступені да другой, звязаны са змяненнем у будове асобы дзіцяці. Такім чынам, па словах Выгоцкага, перад намі раскрываецца цалкам заканамерная, поўная найглыбейшага сэнсу і ясная карціна. Крытычныя ўзросты перамяжоўваюць стабільныя. Першыя з'яўляюцца пераломнымі пунктамі ў развіцці, лішні раз пацвярджаючы тое, што развіццё дзіцяці ёсць дыялектычны працэс, у якім пераход ад адной ступені да другой ажыццяўляецца не эвалюцыйным, а рэвалюцыйным шляхам.

Класічная трыяда: дзяцінства, малалецтва і юнацтва — у навуцы расшыфроўваецца ў больш падрабязнай перыядызацыі: перыяд нованароджанасці — ад моманту нараджэння да аднаго-двух месяцаў; маленства — першы год жыцця; ранняе дзяцінства — другі і трэці гады жыцця; дашкольнае дзяцінства — ад трох да шасці гадоў; малодшы школьны ўзрост — ад шасці да дзесяці-адзінаццаці гадоў; падлеткавы ўзрост — ад адзінаццаці-дванаццаці да чатырнаццаці-пятнаццаці гадоў;

Якуб КАЛАМІНСКІ

**РАЗВІЦЦЁ
ПСІХІКІ
ДЗІЦЦЯЦІ**

(Працяг. Пачатак у N 1 за 1994)

ранняе юнацтва — да семнаццаці гадоў.

У чым жа працяўляецца "крызіс" пры пераходзе ад аднаго ўзросту да другога? Дзіця, якое да таго было спакойным і падатлівым, "раптам" пачынае бунтаваць. Чаго ж яно хоча? У розныя эпохі, у розныя перыяды дзяцінства — рознага. Але розніца гэта адносна, і усе "узроставыя рэвалюцыі" у нечым падобныя адна да адной.

Упершыню дзеці пачынаюць, па выразу дарослых, "паказваць характар" пры пераходзе ад маленства да ранняга дзяцінства, калі "дэманстрант" адсвяткаваў дванаццацімесячны юбілей свайго існавання.

Савецкі псіхолаг Н. А. Мянчынская, якая спецыяльна вяла падрабязны дзённік развіцця уласнага сына, перадае зводку з месца падзей. Адзін год пяць месяцаў: "У адказ на забарону ("нельга") працяўляе упартасць і упарта

спрабуе паўтарыць якое-небудзь свавольства. Толькі пляхам адцягвання ўвагі удаецца перапыніць тое ці іншае ўпартае жаданне. Часам у адказ на забарону пачынае капрызна плакаць, кідаецца на падлогу, калоціць рукамі і нагамі, але такія істэрыкі бываюць з ім нячаста. Яго лёгка і хутка удаецца адцягнуць ад свавольстваў".

Прычына гэтых першых, ды і усіх наступных узроставых "крызісаў" — наспелая супярэчнасць паміж новымі патрэбнасцямі дзіцяці і старымі умовамі іх задавальнення, якія яму ужо не падыходзяць.

На самай справе, прыкладна у год дзіця ўжо набывае нейкую самастойнасць — пачынае хадзіць, пазнае складаны свет прадметаў, уступае у разнастайныя адносіны з дарослымі. Асабліва рэзка павышаецца імкненне да зносінаў з імі. А вось сродкаў для такіх зносінаў і не хапае — яшчэ не сфарміравалася, не развілося маўленне. Стварецца уражанне, што дзіця хоча сказаць больш, чым здольнае пакуль што гэта выказаць. Ды і тое, што яно гаворыць, дарослыя не заўсёды разумеюць. Часам патрэбны "перакладчык". Людзі гавораць на розных мовах, а гэта, як вядома, часта выклікае канфлікты. Дзякуючы гэтай супярэчнасці ў развіцці псіхікі адбываецца сапраўды вялікая падзея: дзеці засвойваюць мову, авалодваюць маўленнем. Супярэчнасць вырашаецца. Да пары да часу. А іменна да першай сур'ёзнай "рэвалюцыі", якая выпявае к канцу трэцяга года жыцця. Чалавек пражыў тры гады. Многа ці мала?

Каб выявіць гэта, англійскі псіхолаг Ф. Гудынаф прыдумаў вельмі просты, але выразны і лёгка аднаўляемы дослед. Падспытным (імі лёгка могуць быць чытачы і знаёмыя тых шкаўных чытачоў, якія самі за-

хочуць стаць эксперыментатарамі) даецца прыкладна такая інструкцыя: "Пастарайцеся як мага больш ясна уявіць сабе нованароджанае дзіця... што яно ўмее, а чаго не ўмее рабіць. А цяпер падумайце пра дарослага чалавека. Разгледзьце падрабязна, што ён здольны зрабіць, у асаблівасці з таго, што прынята лічыць прыкметамі інтэлекту... А потым вернемся зноў да нованароджанага. Прайдзіцеся павольна па узроставай шкале і на кожнай прыступцы пытайцеся у сябе: на каго больш падобнае тыповае дзіця гэтага узросту тым, што яно здольнае рабіць, — на дарослага ці на нованароджанага? Працягвайце гэты занятак да таго часу, пакуль вы не знойдзеце ўзрост, у якім, на вашу думку, падабенствы і адрозненні так дакладна ураўнаважваюць адно другое, што цяжка аддаць перавагу тым ці іншым".

Дзіўны вынік, які часцей за ўсё можна атрымаць: тры гады. Першыя тры гады, а потым цэлае жыццё! Канешне, тут некаторыя перабольшанні, але і яны выкліканы парабалічнай траекторыяй асабістай гісторыі чалавека у гэтыя першыя гады. Сапраўды, маленькі чалавек ужо гаворыць пра сябе "я", ды і наогул ён гаворыць! Гаворыць многа, ахвотна, правільна... Ён цудоўна рухаецца, многае умее рабіць, ён дастаткова адзіліўся ад дарослага. Ён, па выразу французскага псіхолага Р. Зазо, не толькі даўно умее любіць і баяцца, але і сілай, уласцівай слабым, з гневам і капрызамі упарта выяўляе сваю асобу, дэманструе, на што ён здольны.

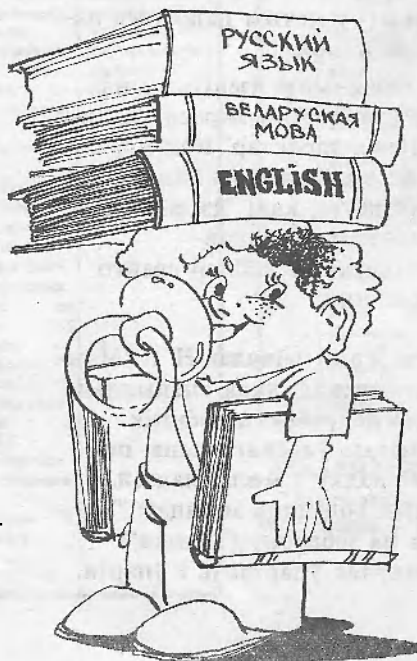
Для таго каб зразумець, ці ўвайшло дзіця ў гэту эпоху свайго дзяцінства, не абавязкова глядзець у метрыкі (тым больш што тэмп псіхічнага развіцця часта не адпавядае календарным тэрмінам). У гэтага ўзросту ёсць свой пароль — любімы выраз дзіцяці тут: "Я

сам!" На што дарослыя адказваюць не менш традыцыйным: "Нельга!"

Лозунгі выстаўлены — бакі ўступаюць у няроўны бой, дзе перамога дарослых над імкненнем дзіцяці да самастойнасці роўная іх педагагічнаму паражэнню: на выхадзе або бязвольны і малаціцятыўны слюнцый, або упарты і жорсткі самадур...

Зрэшты, нельга працэс выхавання апісваць як зводку з тэатра ваенных дзеянняў. Часцей за ўсё дарослыя знаходзяць правільныя шляхі, калі прага самастойнасці задавальняецца без выбухаў і бунтаў. "Рэвалюцыя" можа прайсці мірным шляхам. Але для гэтага дарослыя павінны быць добрымі стратэгамі і тактыкамі. Без "узброенай барацьбы" пры гэтых умовах можа абысціся і наступны узростаў крызіс, які наспявае пры пераходзе да падлеткавага узросту. Гэты перыяд нездарма называюць пераходным. І не таму, што хлопчыкі і дзяўчынкі пераходзяць з пачатковай школы ў сярэднюю, — адбываецца пераход ад дзяцінства да даросласці. Галоўнае імкненне падлеткаў (вучоныя называюць яго пачупцём даросласці) заключаецца ў тым, што яны хочуць быць і лічыцца дарослымі.

(Працяг будзе)

10 далікатэсаў падаўжаюць жыццё на 30 гадоў

Група вучоных пасля шматгадовых даследаванняў вылучыла 10 прадуктаў, якія могуць падоўжыць жыццё чалавека ад 15 да 30 гадоў. Пры іх пастаянным ужыванні людзі захоўваюць цудоўную псіхічную і фізічную кандыцыю.

Назваем гэтыя прадукты: нятлистае малако, бульба, памідоры, шпінат, рыба, бананы, чорны хлеб з мукі грубага памолу, цытрусавыя, фасолія і алей. Менавіта яны даюць арганізму ўсё неабходнае і не утрымліваюць шкодных для здароўя кампанентаў. У іх няшмат солі, тлушчаў, калорый.

Прафесар Клод Банф з Сіднея (Аўстралія), праўда, агаворваецца, што не абавязкова ўжываць у ежу толькі гэтыя прадукты, але яны павінны пераважаць у штодзённым рацыёне.

"Ужываючы гэтыя прадукты, мы зможам без клопатаў і ў добрым здароўі дажыць да 90 гадоў, — ніша прафесар у сваёй кнізе "На здароўе!". — Мы пазбегнем такіх хвароб, як цыск, інфаркт міякарда, рак, арганізм будзе больш стойкім да прастуд. Кампазіцыя дадзеных прадуктаў запавольвае працэс старэння, завастрае розум, утрымлівае у норме мышачныя тканкі. Кожны з гэтых прадуктаў утрымлівае вітаміны, мінералы. Але добры эффект яны даюць ва ўзаемадзеянні..."

Хто больш сала скіне?

У шыкоўнай лонданскай гасцініцы "Савой" адбылася цырымонія ўзнагароджання тытулам "Міс дыета года". У мінулым годзе тытул атрымала хатняя гаспадыня, а цяпер гаспадыня пунога бара Ален М'яно.

Першы ўнікальны тытул, які прысуджае жаночы штомесячны часопіс "Пахудзенне", быў прысвоены ў 1971 годзе прадаўшчыцы з Эсекса. А ў 1985 годзе яго атрымаў малады чалавек з Паўночнай Ірланды. Ён скінуў самую вялікую вагу за ўсе 23 прызавыя гады — 80 кілаграмаў.

"Міс дыета" гэтага года Ален М'яно страціла каля 50 кілаграмаў, і цяпер яна носіць той жа размер джынсаў, што яе 16-гадовая дачка.

(Па матэрыялах друку)